

NARRATIVA

Voltaire, *El setge de Barcelona*.
DOCUMENTA BALEAR.
Palma, 2004.

Voltaire (1694-1778) és considerat unànimement un dels màxims exponents de la literatura francesa de la Il·lustració, el segle del positivisme, en què l'home es comença a explicar el món amb la ciència més que no amb la superstició. El segle en què, per dir-ho ràpid, la racionalitat del classicisme tranquil·litza els impulsos dels romàntics. Recordem això perquè Voltaire és un d'aquests escriptors que, taxativament, es pot dir que són un *producte* de la seva època. Encara que també podríem pensar que l'afirmació s'hauria de fer a l'inrevés, i per tant dir que la Il·lustració és producte de creadors com Voltaire.

Voltaire va ser en el seu moment conegut sobretot per la seva obra poètica i dramàtica, i pel seu citadíssim *Dictionnaire philosophique*, en què descriu el seu pensament, la seva particular interpretació de la vida, que trobem sempre com a rerefons de tots els seus textos, on el tema (la qüestió que s'hi planteja) és sempre el punt de partida (un fet ben normal i comprensible quan la literatura té la funció de plantejar qüestions filosòfiques).

La seva poesia ara mateix la llegeixen quatre gats amb ganes, i el seu teatre no el llegeix gairebé ningú, bàsicament perquè gairebé ningú

llegeix teatre. En canvi, per paradoxes de la literatura, els seus contes i les seves novel·les breus (editats originàriament sota el títol de *Romans et contes*), als quals segons els estudiosos Voltaire no donava gaire importància, és el que ha passat (més) a la posteritat, com a mínim des del punt de vista comercial.

PER PRIMER COP EN CATALÀ

Ara que parlem de les narracions de Voltaire, és quan podem situar la novel·la breu que l'editorial Documenta Balear ens presenta traduïda per primera vegada al català. Abans d'aproximar-nos a l'obra, però, és inevitable comentar-ne el títol, el qual, fins ara, voluntàriament, no hem citat: *El setge de Barcelona*.

Si mirem els títols dels altres contes filosòfics de Voltaire, com ara *Zadig o el destí*, *El món tal com va*, *Memnó o el seny humà*, *Micromegas* i *Càndid o l'optimisme*, per citar-ne només uns quants dels més coneguts, ens estranyarem de trobar-ne un que desencaxi tant com *El setge de Barcelona*. El motiu és clar: aquest títol no és de Voltaire, sinó del traductor, que se l'ha inventat i s'ha quedat tan tranquil. El títol original de la novel·la de Voltaire és *Histoire de Jenni* (que, per cert, no sembla gaire difícil de traduir: *Història de Jenni*).

Els que llegiu el llibre (que

VOLTAIRE, AUTOR DEL 'DICTIONNAIRE PHILOSOPHIQUE'

si sou seguidors de Voltaire, serà una petita troballa), no us perdeu la introducció en què el traductor s'escarrassa per justificar el motiu pel qual ha canviat el títol. Segons ens explica, la versió catalana es diu *El setge a Barcelona* perquè a

l'inici del conte s'hi veu l'assalt a Montjuïc. Vaja, aplicant el mateix criteri, podríem haver traduït el títol com *El canibalisme a Amèrica* (que, per cert, fins i tot seria més comercial), ja que els antropòfags americans tenen un pes

en la història igual de determinant que el de les tropes felipistes que entren a Barcelona durant la Guerra de Successió. Aquest títol ha estat una patinada d'aquestes que fan riure d'una editorial que fins ara ha demostrat una gran professionalitat, perquè és infidel i perquè desorienta tant el lector com el títol d'aquesta ressenya.

Història de Jenni és, com ja hem apuntat, un més dels contes filosòfics de Voltaire citats abans, que per la seva qualitat és imperdonable que fins ara no haguem pogut llegir en català. Hi trobem l'anàlisi d'una màxima filosòfica (en aquest cas la religió davant de l'ateisme), el típic protagonista voltairià que no para d'aprendre de la vida a causa de les contínues ensopegades, l'estil inconfusible de Voltaire, la seva ironia intel·ligent i inextingible que molts cops ens recorda Diderot, la seva prosa ràpida i sintètica que va directa com una fletxa a l'intel·lecte i mai a les emocions, a la raó però no al cor, i que en cap moment no deixa de divertir i d'estimular. I al mateix temps, com que parlem de literatura, hi trobem bellesa; en el cas de Voltaire la bellesa de les accions humanes que reivindicaven els clàssics antics seguidors d'Aristòtil, més que no la bellesa en les descripcions. Perquè, no ens enganyem, Voltaire, per fer els seus contes filosòfics, va trobar una fórmula, que també utilitza a *Història de Jenni*. Una fórmula que fa de cada conte una història inoblidable per al lector. Ara ja podem llegir la de Jenni.

ASSAIG

Rosa Cabré, Montserrat Jufresa i Jordi Malé (editors),
Polis i nació. Política i literatura (1900-1939).
SOCIETAT CATALANA
D'ESTUDIS CLÀSSICS DEL IEC.
Barcelona, 2003.

A l llarg de la història occidental cada època ha llegit d'una manera diferent els clàssics grecs i llatins. Els renaixentistes del segle XV van posar llum als antics manuscrits que anaven arribant d'una Constantinoble recentment ocupada pels turcs; els neoclàssics del XVIII van veure un model de conducta i de pensament en l'ideal hel·lènic de mesura; els noucentistes catalans de la primera part del XX van entendre la lectura dels autors de l'Antiguitat com una possibilitat de modernitzar la cultura del país. Precisament l'obra *Polis i nació. Política i literatura (1900-1939)* s'interessa per la recepció dels clàssics en els escriptors i pensadors catalans del Noucentisme. El volum és un recull de conferències pronunciades a la Universitat de Barcelona entre el 1999 i el 2001 i compta amb

JAUME VALLCORBA

ponències de Josep Murgades, Carles Garriga, Carles Miralles, Ramon Torné, Jaume Pòrtulas i Victòria Alzina, entre d'altres.

En el temps del Noucentisme, la cultura catalana pretén situar-se a l'alçada d'Europa. Els homes del nou segle com ara Prat de la Riba, Eugeni

Posar llum als clàssics

EVA COMAS

CARLES MIRALLES

d'Ors i Puig i Cadafalch tenen a les mans un projecte ambiciós: volen fer encaixar en un ideal cívic i patriòtic la Catalunya heretada dels modernistes. El judici que cal esgrimir, l'interrogant a què cal respondre és si se'n van sortir. És més, cal preguntar-se també si era legítim inventar-se

una imatge de país, buscar en un ideal clàssic el que la realitat era incapaç d'oferir.

L'obra *Polis i nació* té l'encert d'aclarir que el classicisme és un dels pilars sobre els quals es construeix una idea de país, una imatge de nació a inicis del segle XX. En el recull de conferències es repassa l'ideari estètic de l'època així com alguna de les empreses culturals més importants: la traducció de Plutarc per a la Fundació Bernat Metge a càrrec de Carles Riba i els articles de Lluís Nicolau d'Owler a *La Publicitat*.

RIGOR ACADÈMIC

El volum és una veritable exhibició de rigor acadèmic, amb notes a peu de pàgina, amb llatínismes constants, amb dades i dates a cada paràgraf. Però és necessari que una obra tingui molt més que rigor acadèmic. Abans de res ha de tenir una idea de públic i això vol dir una voluntat d'acostar-se al lector. El rigor no ha d'estar mai renyit amb la llengua entenedora, amb el

discurs clar i senzill. Tot això és el que es troba a faltar a *Polis i nació*, un llibre on es tracten aspectes específics molt especialitzats sense atendre a una idea prèvia de conjunt. Es troba a faltar també una bona introducció que doni unitat i coherència a l'obra, que ajudi el lector a situar el període. Es troben a faltar més coses. És cert que cadascuna de les conferències afegeix les cites més recargolades, però enlloc hi ha cap referència a llibres fonamentals que han estudiat aquest període i que han tingut una bona difusió. Aquest és el cas dels excel·lents treballs sobre la literatura d'aquesta època a càrrec de Jaume Vallcorba, Maurici Serrahima i Ferran Toutain i Xavier Pericay.

Finalment, en la majoria de les conferències aplegades en aquesta obra es troba a faltar també un ús més agraït de la llengua. Textos que en principi estan destinats a un discurs oral no poden anar tan carregats d'*adhucs*, *homs* i *quelcoms*, si no és que persegueixen la confusió de l'oient i del lector. Cal concloure, doncs, que *Polis i nació* es presenta com una obra només destinada a erudits especialistes, que tot i incloure bons encerts, en cadascuna de les ponències té força desiguals.